

Pedagogiska institutionen i Örebro Ny universitetsinstitution

TOMAS ENGLUND

Pedagogiska institutionen, Örebro universitet

Pedagogiska institutionen vid Örebro universitet bildades den 1 januari 1997 (vid dåvarande Högskolan i Örebro) som en sammanslagning av pedagogikämnet (från Institutionen för samhällsvetenskap) och Institutionen för lärarutbildning efter ett par års planering av samgåendet. Den nya institutionen syftar bland annat till att genom synergieffekter utveckla relationen mellan lärarutbildning och pedagogikämnet inom såväl forskning som grundutbildning samt att förstärka sambanden mellan dessa. Lärarutbildningens praktisk-pedagogiska kurser består av forskningsbaserade föreläsningar och bearbetning av desamma, forskningstexter och praktikerfarenheter i seminarier. Institutionens forskning samspelar väl med grundutbildningen och ger karaktär åt det nya universitetets profilområde, kommunikation och demokrati.

Institutionens forskning syftar genom inriktningen mot demokrati, medborgarskap och kommunikation liksom den anförda närheten till lärarutbildning och skola, till att utveckla ett djup i institutionens verksamhetsformer som kan karakteriseras i termer av utbildning som offentligt samtal.

Genom institutionens Didaktikforum, inrättat 1998, har den didaktiska inriktningen förstärkts inom såväl forskning som forskningsförberedande utbildning (forskarskola) och en infrastruktur har skapats som kan möta det snabbt växande samspelet med omvärlden, bl a regionens skolor. Didaktikforum har dessutom kommit att inta en central roll i universitetets pedagogiska förnyelsearbete genom en universitetsdidaktisk satsning på bred front.

Professor Tomas Englund (sedan 1 januari 1999) har varit knuten till verksamheten på deltid sedan april 1993. Dessutom finns vid institutionen en biträdande professor, docent och andelen disputerade är 25–30%. Antalet doktorander tillhörande institutionen är i dagsläget 15 men starkt expanderande och sammanlagt finns ett tjugotal doktorander.

FORSKNINGSINRIKTNINGAR (OCH RELATION TILL GRUNDUTBILDNING)

Institutionens forskning är av historiska skäl ännu så länge av relativt begränsad omfattning men en stark expansion är märkbar. I det följande anges i förhållande till institutionens olika forskningsgrupper dess ungefärliga omfattning personellt och dess viktigaste inriktningar. Det skall understrykas att bredden i institutionens pedagogiska forskning är relativt stor trots dess begränsning i omfattning.

Institutionens största forskningsgrupp är SOC-INN (Socialisationens innehåll och medborgarskapets dimensioner) med ett drygt tiotal verksamma vid institutionen och totalt cirka 25 medlemmar där de övriga är verksamma vid Uppsala universitet och Lärarhögskolan i Stockholm. Vid institutionen representeras forskningsgruppen förutom av professor, av två disputerade och åtta doktorander samt ytterligare ett antal D-studerande. De forskningsproblem som ställs gäller vilka meningar som erbjuds i den institutionaliserade socialisationen samt vilka möjligheter och begränsningar för utvecklingen av demokratin och medborgarskapets dimensioner som därvid konstitueras. Med den pragmatiska attityden som utgångspunkt domineras forskningsansatserna av historiskt och samhällsvetenskapligt grundade och teoretiskt baserade textanalyser.

Forskningsgruppen SOC-INNs perspektiv är förankrat i läroplansteori och didaktik (skolämnes- och universitetsdidaktik) och ställer frågor om utbildning och kommunikation liksom om demokratins förutsättningar ur pedagogisk- och politisk-filosofiska perspektiv. Delvis som en konsekvens av dessa ansatser studeras också pedagogik som vetenskap ur vetenskapssociologiska och vetenskapshistoriska perspektiv.

Bland pågående forskningsprojekt som samlar flera forskare (även från de andra nämnda orterna) med ett flertal avhandlingsarbeten som avslutas inom kort märks *Undervisningspraktik, mening och medborgarfostran: ett didaktiskt perspektiv* samt *Demokrati, autonomi och gemenskap*. Bland avhandlingsarbeten i Örebro märks ›utbildningspolitik i det andra moderna›, ›talet om vi och de andra›, ›föräldrainsflytande i skolan›, ›elevers autonomi›, ›samhällsdebatter i klassrummet›, ›identitet och lärande› samt ›likvärdighetsbegreppet›. Forskningsgruppen SOC-INNs verksamhet är starkt internationellt förankrad och dess forskare ingår i ett flertal internationella forskningsnätverk. Gruppens vetenskapliga ledare deltar i redaktionen för internationella tidskrifter som *Journal of Curriculum Studies* och *Studies in Philosophy and Education*.

Forskningsgruppen ARCUS – biträdande professor, två disputerade och en doktorand – bedriver forskning om ledning och styrning av professionella organisationer med fokus främst på skola, barnomsorg och kyrka. Det övergripande syftet är att öka kunskapen om ledarnas förutsättningar och arbetsvillkor i en mål- och resultatstyrd organisation. Bland pågående projekt märks *Kyrkoherdars ledningsvillkor*, *Utvärdering av mentorprojekt* samt *Portfolio – kompetensutveckling*. Inom lärarutbildningen har under det senaste året etablerats ett forskningsområde utifrån metaforen »utbildning

som offentligt samtal». Det övergripande syftet är att utveckla kunskap om innehållet i samtalsbaserade undervisningsformer samt att undersöka informationsteknikens möjligheter som redskap för utveckling av samtalet. Verksamheten inom forskningsgruppen ARCUS är också starkt internationellt relaterad bland annat genom samarbete med andra universitet. Forskningen ger primärt institutionens skolledarutbildning en forskningsbas men är också relaterad till institutionens övriga verksamhet.

Forskningsgruppen Deaf Studies – två lektorer och en doktorand – hanterar frågor om kommunikation och lärande, tvåspråkighet, dövlärover utbildning och matematikdidaktik. Gruppen anlägger ett pedagogiskt mångfaldsperspektiv på ›invandrar-flerspråkliga› och funktionshindrade i skolan. Gruppen har ett omfattande internationellt kontaktnät. Gruppen utgör ett viktigt forskningsnav för institutionens specialpedagogiska grundutbildning och söker i Funkis-propositionens anda att utveckla »teoretiska perspektiv, deltagarperspektiv och kunskap om specialundervisningens sammanhang».

Inom det arbetslivspedagogiska området – docent och en doktorand – bedrivs forskning med det övergripande syftet att öka kunskapen om fenomenet kreativitet och dess betingelser på individ- och organisationsnivå. Med utgångspunkt i integrerade modeller förenas forskningstraditioner som inte tidigare relaterats till varandra, exempelvis inom aktionsforskning med inriktning mot integrerat lärande i små och medelstora företag. Forskningen är av strategisk betydelse för institutionens arbetslivspedagogiska grundutbildning.

Forskning om lärarutbildning är ett område under stark uppbyggnad. Bland forskningsansatser och avhandlingsarbeten märks här ›talet om lärarutbildning›. Andra områden under stark uppbyggnad är miljödidaktik samt friluftspedagogik som forskningsområde (i samarbete med Institutionen idrott och hälsa) samt mediepedagogik och ungdomssocialisation. Dessutom ryms inom institutionen ett flertal från forskningsgrupperna fristående forskningsprojekt eller forskning knuten till projekt baserade vid andra universitet.

FORSKARUTBILDNING

Institutionens forskarutbildning profileras medelst grundläggande kurser i *läroplansteori och utbildningspolitik* samt *sociokulturellt perspektiv på lärande* och betonar på så sätt de fronter som lyftes fram inom HSFRs utvärdering av svensk pedagogisk forskning. I den senare kursen förekommer ett kontinuerligt samarbete med professor Roger Säljö från Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet. Inom området pedagogisk och politisk filosofi, ett annat av inslagen i institutionens profil, förekommer ett kurssamarbete med Oslo universitet och professor Lars Lövlie vid Pedagogisk forskningsinstitut. Med det senare universitetet och dess tre olika pedagogiska institutioner har institutionen utvecklat ett mångfasetterat samarbete inom flera olika fält som ämnesdidaktik, universitetsdidaktik, utvärdering av lärarutbildningen, skolledning samt inom specialpedagogik. Inom didaktikfältet finns också ett sedan flera år väl fungerande samarbete

med Enheten för didaktik vid Institutionen för lärarutbildning vid Uppsala universitet. Inom Örebro universitet pågår också samarbete i olika former, bland annat inom ramen för universitetets forskningsstrategier. Institutionen samarbetar exempelvis med ämnet medie- och kommunikationsvetenskap på temat demokrati och kommunikation.

Institutionens högre seminarium i pedagogik och utbildningsforskning sammanträder varje måndag. Här presenteras och diskuteras avslutad och pågående forskning, avhandlingsarbeten vid institutionen, internationella och nationella forskningsperspektiv med ett omfattande deltagande av forskare utanför Örebro universitet. I anslutning till lärarutbildningens föreläsningsserier framträder flera av seriens föreläsare också i det högre seminariet.

INSTITUTIONENS TIDSKRIFT

Institutionen utger tidskriften *Utbildning & Demokrati – tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*. Tidskriften är en pedagogisk tidskrift vars namn är inspirerat av John Deweys klassiska arbete *Democracy and Education* från 1916. I tidskriften publiceras texter i skärningspunkten mellan filosofi och samhällsvetenskap. Ambitionen är att bidra med analyser av utbildning i vid mening, dess utbildningspolitiska innebörder såväl som dess inre verksamheter. En strävan är att analysera hur innehåll väljs ut och behandlas, bland annat genom att fokusera kommunikationens betydelse för meningsskapandet. I likhet med Dewey vill tidskriftens redaktion relatera dessa didaktiska frågor till synen på utbildning som demokratisk instans och dess roll som offentligt rum. Tidskriften vänder sig till intresserade av förskola, skola, lärarutbildning och annan högre utbildning men även till de som har intresse för utbildning och kommunikationsprocesser i andra sammanhang. Tidskriften utges i samarbete med ett antal andra pedagogiska institutioner (eller motsvarande) vid universitet och högskolor.

Under 1999 har följande teman behandlats i tidskriften *Utbildning & Demokrati*: Nr 1 »Demokrati, autonomi och gemenskap» (160 sid); Nr 2 »Lärarutbildning mellan omstrukturering och nytänkande» (142 sid); Nr 3 »Mångkulturalismer – föreställningar om mångkulturalism och skola» (160 sid). Tidskriften ger ut tre nummer per år. Inför år 2000 planeras bland annat temanummer om högre utbildning och demokrati samt om pragmatism.